

۱۱۱۱۱

به نام خدا

تاییدیه اعضای هیات داوران در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای ناصر شیخ رودی دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته حسابداری تحت عنوان «تأثیر چرخه های تجاری بر پایداری سود و کیفیت اقلام تعهدی در بورس اوراق بهادار تهران» را از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱- استاد راهنما	دکتر علی اصغر انواری رستمی	استاد	
۲- استاد مشاور	دکتر سحر سپاسی	استاد یار	
۳- استاد ناظر	دکتر عباس مقبل باعرض	استاد یار	
۴- استاد ناظر	دکتر قدرت اله طالب نیا	دانشیار	
۵- نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر عباس مقبل باعرض	استاد یار	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می‌باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می‌باشد. تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده‌ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده‌ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته‌ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب ناصر شیخ رودی دانشجوی رشته حسابداری ورودی سال تحصیلی ۱۳۹۱ مقطع کارشناسی ارشد دانشکده مدیریت و اقتصاد متعهد می‌شوم کلیه نکات مندرج در آئین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:
تاریخ: ۹۳/۱۰/۲۱

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته حسابداری است که در سال ۱۳۹۳ در دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر علی اصغر انواری رستمی، مشاوره سرکار خانم دکتر سحر سپاسی از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

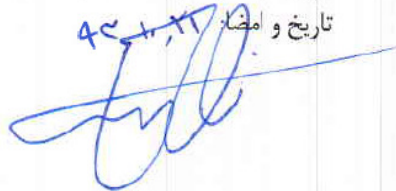
ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب ناصر شیخ رودی دانشجوی رشته حسابداری مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: ناصر شیخ رودی

تاریخ و امضا: ۴ شهریور ۱۳۹۳

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده مدیریت و اقتصاد

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حسابداری

تاثیر چرخه های تجاری بر پایداری سود و کیفیت اقلام تعهدی در
بورس اوراق بهادار تهران

ناصر شیخ رودی

استاد راهنما:

دکتر علی اصغر انواری رستمی

استاد مشاور:

دکتر سحر سپاسی

دی ماه ۱۳۹۳

با سپاس از سه وجود مقدس:

آنان که ناتوان شدند تا ما به توانایی برسیم...

موهایشان سپید شد تا ما روسفید شویم...

و عاشقانه سوختند تا گرمابخش وجود ما و روشنگر راهمان باشند...

پدر

مادر

استاد

چکیده

آگاهی از تاثیرات چرخه‌های تجاری بر عملکرد شرکت‌ها توان تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران را افزایش خواهد داد، لذا در این پژوهش به بررسی اثر چرخه‌های تجاری (دوران رونق و رکود) بر کیفیت سود پرداخته‌ایم؛ برای عملیاتی کردن مفهوم کیفیت سود از دو معیار پایداری سود و کیفیت ارقام تعهدی استفاده گردیده و داده‌ها به وسیله مدل‌های رگرسیونی و آزمون میانگین دو جامعه مورد بررسی واقع شده است. در این راستا، از روش نیمه تجربی و برای ۱۴۳ شرکت بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۶-۱۳۹۲ استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در موقعیت‌های مختلف چرخه‌های تجاری پایداری سود دارای تفاوت معناداری بوده به طوری که در دوران رونق پایداری سود بالاتر و در دوران رکود پایداری سود کمتر است. همچنین نتایج پژوهش نشان‌دهنده تفاوت معنادار میزان ارقام تعهدی اختیاری در موقعیت‌های مختلف چرخه‌های تجاری است، به طوری که میزان ارقام تعهدی اختیاری در دوره رکود بیش از دوره رونق است؛ به عبارت دیگر، کیفیت ارقام تعهدی در دوره رکود نسبت به دوره رونق کمتر است..

کلمات کلیدی: چرخه تجاری ، پایداری سود ، کیفیت ارقام تعهدی .

فصل اول مقدمه و کلیات طرح تحقیق

۱-۱.مقدمه.....	۲
۲-۱.تعریف مساله.....	۲
۳-۱.اهداف تحقیق.....	۸
۴-۱.فرضیه‌های تحقیق.....	۸
۵-۱.روش انجام پژوهش.....	۹
۵-۱-۱.تعیین چرخه‌های تجاری.....	۹
۵-۱-۲.نحوه‌ی تعیین پایداری سود.....	۱۱
۵-۱-۳.نحوه‌ی بررسی کیفیت اقلام تعهدی.....	۱۲
۶-۱.جنبه نوآوری تحقیق.....	۱۳
۷-۱.روش‌های گردآوری اطلاعات.....	۱۳
۸-۱.قلمرو تحقیق.....	۱۳
۸-۱-۱.دوره‌ی زمانی انجام تحقیق.....	۱۳
۸-۱-۲.مکان تحقیق.....	۱۴
۹-۱.جامعه آماری تحقیق.....	۱۴
۱۰-۱.نمونه آماری تحقیق.....	۱۴
۱۱-۱.تعریف واژه‌ها و اصطلاحات تخصصی.....	۱۵

فصل دوم ادبیات تحقیق

۱-۲.مقدمه.....	۱۷
۲-۲.تعریف سود.....	۱۷

۱۸	۱-۲-۲. سود حسابداری
۱۹	۲-۲-۲. مفهوم سود و کاربردهای آن
۱۹	۱-۲-۲-۲. مفهوم سود از دیدگاه ساختاری
۱۹	۲-۲-۲-۲. مفهوم سود از دیدگاه تفسیری
۱۹	۳-۲-۲-۲. مفهوم سود از دیدگاه رفتاری (عمل‌گرایی)
۲۰	۳-۲-۲. نقاط قوت و ضعف سود حسابداری
۲۱	۳-۲. کیفیت سود
۲۵	۱-۳-۲. تعاریف کیفیت سود
۲۸	۳-۳-۲. اهمیت سود با کیفیت
۲۹	۴-۳-۲. رویکرد سودمندی تصمیم با کیفیت سود
۳۸	۴-۲. پایداری سود
۳۹	۱-۴-۲. تحقیقات در زمینه‌ی پایداری سود
۴۰	۵-۲. کیفیت اقلام تعهدی
۴۳	۱-۵-۲. مدل‌های اندازه‌گیری کیفیت سود
۵۴	۶-۲. چرخه‌های تجاری
۵۷	۷-۲. پیشینه تحقیق
۵۷	۱-۷-۲. تحقیقات خارجی
۶۰	۲-۷-۲. تحقیقات داخلی

فصل سوم روش تحقیق

۶۵	۱-۳. مقدمه
۶۵	۲-۳. فرضیه‌های تحقیق
۶۷	۳-۳. روش تحقیق

۶۸	۴-۳. مدلها و متغیرهای تحقیق .....
۶۸	۴-۳-۱. چرخه تجاری .....
۶۹	۴-۳-۲. مدل فرضیه اول .....
۷۱	۴-۳-۳. مدل فرضیه دوم .....
۷۲	۴-۳-۵. روشهای گردآوری اطلاعات .....
۷۳	۴-۳-۶. قلمرو تحقیق .....
۷۳	۴-۳-۱. دورههای زمانی انجام تحقیق .....
۷۳	۴-۳-۲. مکان تحقیق .....
۷۳	۴-۳-۷. جامعه آماری .....
۷۴	۴-۳-۸. نمونه آماری .....
۷۴	۴-۳-۹. آزمون فرضیات تحقیق .....
۷۵	۴-۳-۱۰. روشهای آماری تجزیه و تحلیل دادهها .....
۷۵	۴-۳-۱۰-۱. تحلیل همبستگی .....
۷۶	۴-۳-۱۰-۲. رگرسیون لجستیک .....
۷۷	۴-۳-۱۰-۳. رگرسیون خطی چند متغیره .....
۷۸	۴-۳-۱۰-۱. آزمون معناداری رگرسیون .....
۷۹	۴-۳-۱۰-۲. آزمون معنی داری ضرایب مدل رگرسیون .....
۷۹	۴-۳-۱۰-۴. ضریب تعیین و تعیین اصلاح شده .....
۸۱	۴-۳-۱۰-۵. آزمونهای فروض کلاسیک رگرسیون .....

فصل چهارم تجزیه و تحلیل دادهها

۸۶	۴-۱. مقدمه .....
۸۶	۴-۲. آزمون فرضیه اول .....

۸۶	..... ۱-۲-۴. آمار توصیفی
۸۷	..... ۲-۲-۴. بررسی فرضیه اول
۹۲	..... ۳-۴. آزمون فرضیه دوم
۹۲	..... ۱-۳-۴. محاسبه تعهدی‌های اختیاری
۹۲	..... ۱-۱-۳-۴. آمار توصیفی
۹۳	..... ۲-۱-۳-۴. مدل جونز تعدیل شده
۹۷	..... ۲-۳-۴. بررسی فرضیه دوم

فصل پنجم نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

۱۰۱	..... ۱-۵. مقدمه
۱۰۱	..... ۲-۵. خلاصه و نتیجه‌گیری
۱۰۳	..... ۳-۵. محدودیت‌های تحقیق
۱۰۴	..... ۴-۵. پیشنهادات کاربردی تحقیق
۱۰۴	..... ۵-۵. پیشنهادات تحقیقات آتی

منابع و مأخذ

۱۰۶	..... منابع فارسی
۱۰۸	..... منابع لاتین

فهرست جدولها

- جدول ۱-۴ : آمار توصیفی متغیرهای مدل فرضیه اول..... ۸۷
- جدول ۲-۴ : ضریب همبستگی میان متغیرها در مدل فرضیه اول..... ۸۸
- جدول ۳-۴ : آزمون اثرات ثابت اضافی در مدل فرضیه اول..... ۸۸
- جدول ۴-۴ : آزمون هاسمن برای مدل فرضیه اول..... ۸۹
- جدول ۵-۴ : نتایج برازش فرضیه اول..... ۹۰
- جدول ۶-۴ : آزمون عامل تورم واریانس برای مدل فرضیه اول..... ۹۱
- جدول ۷-۴ : بررسی نرمال بودن جزء اخلاص در مدل فرضیه اول..... ۹۱
- جدول ۸-۴ : آمار توصیفی متغیرهای مدل فرضیه دوم..... ۹۲
- جدول ۹-۴ : ضریب همبستگی جونز تعدیل شده..... ۹۳
- جدول ۱۰-۴ : آزمون اثرات ثابت اضافی در مدل فرضیه دوم..... ۹۴
- جدول ۱۱-۴ : آزمون هاسمن برای مدل فرضیه دوم..... ۹۴
- جدول ۱۲-۴ : نتایج برازش مدل جونز تعدیل شده..... ۹۵
- جدول ۱۳-۴ : آزمون عامل تورم واریانس برای مدل فرضیه دوم..... ۹۶
- جدول ۱۴-۴ : بررسی نرمال بودن جزء اخلاص در مدل فرضیه دوم..... ۹۶
- جدول ۱۵-۴ : آمار توصیفی اقلام تعهدی اختیاری..... ۹۷
- جدول ۱۶-۴ : آزمون لون(برابری واریانس)..... ۹۸
- جدول ۱۷-۴ : آزمون میانگین دو جامعه..... ۹۸

فصل اول

مقدمه و کلیات طرح تحقیق

۱-۱. مقدمه

شرکت به عنوان یک بخش اقتصادی تحت تاثیر عوامل مختلفی است که برخی از این عوامل به عملکرد خود شرکت ارتباط دارد و برخی دیگر خارج از کنترل شرکت می باشد که این عوامل برون سازمانی می تواند کل فعالیت های شرکت را تحت شعاع خود قرار دهند. یکی از مهمترین عوامل برون سازمانی که بسیاری از شرکت ها را تحت تاثیر خود قرار می دهد وضعیت کلی اقتصاد می باشد. بنابراین در هنگام بررسی ویژگی های شرکت حتما باید به وضعیت کلان اقتصادی توجه گردد. از طرف دیگر سرمایه گذاران در هنگام تصمیم گیری خود منابع مختلفی را در پیش روی خود دارند و بر مبنای این منابع اقدام به تصمیم گیری می نمایند. یکی از مهمترین منابع اطلاعاتی، اطلاعاتی است که از سیستم حسابداری بدست می آید اما نکته ی مهم که سرمایه گذاران همواره به آن توجه می نمایند کیفیت این اطلاعات می باشد. معیار های مختلفی برای سنجش کیفیت اطلاعات حسابداری ارائه شده است که دو مورد از این معیار ها پایداری سود و کیفیت اقلام تعهدی می باشد که در این تحقیق این دو ویژگی با در نظر گرفتن چرخه های تجاری به عنوان معیاری از وضعیت کلان اقتصادی بررسی شده است.

۱-۲. تعریف مساله

جدایی مدیریت از مالکیت باعث بوجود آمدن نهادها و بازارهای مالی مختلفی شده است. کارایی این نهادها و بازارهای مالی نیازمند وجود اطلاعات شفاف در رابطه با اوراقی است که در این بازارها معامله می گردد. سرمایه گذاران به عنوان تأمین کنندگان منابع مالی، همواره دنبال اطلاعاتی مربوط و قابل اتکا می باشند تا با استفاده از این اطلاعات بتوانند الگوهای تصمیم گیری خود را شکل دهند. سرمایه گذاران منابع اطلاعاتی مختلفی را در پیش روی خود دارند که از آن جمله می توان به صورت های مالی، تجزیه و تحلیل تحلیلگران و اطلاعات محرمانه و ... اشاره نمود؛ اما همواره یکی از مهم ترین اطلاعاتی که در اختیار آن ها قرار می گیرد، صورت های مالی است و آن ها مدل های تصمیم خود را بر مبنای اطلاعات

این صورت‌ها شکل می‌دهند. همان‌طور که بیان گردید یکی از مهم‌ترین اطلاعات مالی که توسط شرکت منتشر می‌گردد صورت‌های مالی است که در بین اعداد مندرج در صورت‌های مالی رقم سود به عنوان یکی از مهم‌ترین ارقام به حساب می‌آید که بسیاری از سرمایه‌گذاران تنها به آن نگاه می‌نمایند و تصمیمات خود را بر مبنای آن می‌گیرند. اما مسئله‌ی اصلی مطروحه این موضوع است که سود تحت تأثیر عوامل داخل شرکت و عوامل خارج از شرکت قرار دارد. تحقیقات بسیاری در این زمینه صورت گرفته است که از آن جمله می‌توان به مطالعه‌ی دانلسون و همکاران^۱ (۲۰۱۰) اشاره نمود که آن‌ها در مطالعه‌ی خود به بررسی این موضوع پرداختند که آیا تغییرات در رابطه‌ی درآمد- هزینه ناشی از عوامل حسابداری بوده یا ناشی از عوامل اقتصادی است. یافته‌هایشان حاکی از این موضوع بود که عوامل اقتصادی و تغییرات اقتصادی به صورت قابل‌ملاحظه‌ای بر رویه‌ها و روش‌های حسابداری اثر می‌گذارد. همچنین آن‌ها دریافتند که بخشی از این تغییرات به خاطر تغییر در شرایط اقتصادی در آمریکا بوده است؛ بنابراین آگاهی از این تأثیرات می‌تواند به شرکت‌کنندگان در اتخاذ تصمیمات مناسب یاری رساند. در تحقیقات گذشته بیشتر به تأثیر عوامل داخلی بر روی سود در طول زمان پرداخته شده است که از آن جمله می‌توان به مطالعه‌ی دچو و دیچو^۲ (۲۰۰۲) و ریچاردسون و همکاران^۳ (۲۰۰۵) اشاره نمود، اما در سال‌های اخیر جهت‌گیری مقالات بدین سو بوده است که به بررسی تأثیر عوامل خارجی بر روی شرکت‌ها نیز بپردازند که از آن جمله می‌توان به مطالعه‌ی جنکینز و همکاران^۴ (۲۰۰۹) و جانسون^۵ (۱۹۹۹) اشاره نمود.

از طرف دیگر مشکلی که همواره سرمایه‌گذاران را نگران نموده است کیفیت این سود می‌باشد به طوری که یکی از شاخه‌های تحقیقاتی حسابداری بررسی کیفیت سود بوده است برای کیفیت سود شاخص‌های مختلفی را نام برده‌اند که از آن جمله می‌توان به پایداری سود، ضریب واکنش سود، مقدار

---

^۱ Donelson et .al

^۲ Dechow and Dichev

^۳ Richardson et . al

^۴ Jenkins et.al

^۵ Marilyn F .Johnson

اقدام تعهدی و ... اشاره نمود که ما در این تحقیق با در نظر گرفتن ۲ شاخص پایداری سود و کیفیت اقدام تعهدی به بررسی کیفیت سود خواهیم پرداخت. پایداری سود به دوام سود اشاره دارد به طوری که سود پایدار سودی است که از دوام بالایی برخوردار است. از طرف دیگر مقدار اقدام تعهدی نشان می‌دهد که چه مقدار سود با کیفیت می‌باشد به این معنا که هر چه مقدار اقدام تعهدی کم تر باشد نشان‌دهنده‌ی این موضوع است که سود با کیفیت تر می‌باشد.

همان طور که اشاره گردید سود تحت تأثیر عوامل داخل شرکت و خارج شرکت قرار دارد. یکی از عوامل خارجی که بر سود اثر می‌گذارد وضعیت کلان اقتصادی است و این وضعیت کلان اقتصادی را می‌توان از روی وضعیت چرخه‌های تجاری تعیین نمود. بنابراین ما در این تحقیق از چرخه تجاری به عنوان نماینده‌ای برای وضعیت کلان اقتصادی استفاده نموده‌ایم و به بررسی ۲ شاخص کیفیت سود با در نظر گرفتن وضعیت کلان اقتصادی (رونق و رکود) پرداخته‌ایم.

همان طور که بیان گردید سرمایه‌گذاران همواره به سود حسابداری به عنوان یک منبع اطلاعاتی مهم نگاه می‌نمایند و بر اساس آن بسیاری از تصمیمات خود را می‌گیرند؛ بنابراین کیفیت این سود همواره به عنوان یک عامل مهم مطرح بوده است. پس در گام اول تحقیق بر اساس نگرش زیر به بررسی یکی از ویژگی‌های کیفی سود حسابداری که همان پایداری است می‌پردازیم.

پایداری سود یکی از ویژگی‌های مهم سود می‌باشد به طوری که سودی که دارای پایداری بیشتری است از نظر سرمایه‌گذاران به عنوان سود باکیفیت معرفی می‌گردد، دلیل این امر نیز این موضوع است که از سود پایدارتر بهتر می‌توان در مدل‌های ارزشیابی و مدل‌های پیش‌بینی استفاده نمود.

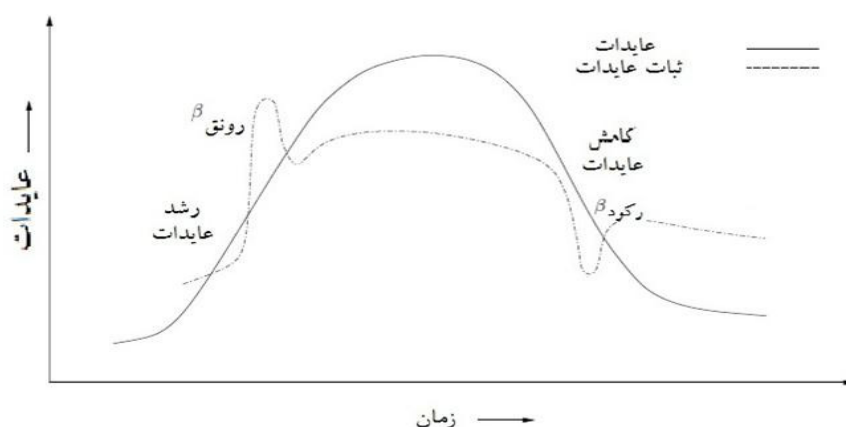
در ارتباط با پایداری سود تحقیقات بسیاری صورت گرفته است که به عنوان نمونه می‌توان به مطالعه‌ی ریچاردسون و همکاران (۲۰۰۵) اشاره نمود که در آن به بررسی رابطه‌ی بین قابلیت اتکای

اقلام تعهدی و پایداری سود پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدن که پایین بودن قابلیت اتکای اقلام تعهدی باعث کاهش پایداری سود می‌شود.

همچنین دچو و دیچو (۲۰۰۲) در تحقیقی که انجام دادند به این نتیجه رسیدند که با افزایش خطای برآورد اقلام تعهدی (کاهش کیفیت اقلام تعهدی)، پایداری سود (کیفیت سود) کاهش می‌یابد. در ایران نیز می‌توان به مطالعه‌ی کریمی و صادقی (۱۳۸۹) اشاره نمود که رابطه‌ی کیفیت سود با پایداری سود شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران را بررسی نمودند که نتایج آن‌ها نشان می‌دهد که یک رابطه‌ی معناداری بین کیفیت سود و پایداری سود وجود دارد.

همان طور که از تحقیقات فوق مشخص است در این تحقیقات به بررسی پایداری سود در طول زمان پرداخته شده است و به بررسی این ویژگی کیفی سود در طول چرخه‌های تجاری پرداخته نشده است درحالی‌که به طور مشخص سود تحت تأثیر عوامل کلی اقتصاد قرار دارد که ممکن است بر آن اثر بگذارد؛ بنابراین سود حسابداری تحت تأثیر شرایط اقتصادی (رونق و رکود) قرار می‌گیرد بدین صورت که در دوره‌ی رونق به این دلیل که تقاضای کالاها و خدمات از یک پایداری برخوردار است و شاید حتی بتوان گفت که در حال افزایش است و در این دوره عدم اطمینان در اقتصاد در سطح پایینی قرار دارد بنابراین انتظار می‌رود که وضعیت شرکت نوسان کمتری داشته باشد بنابراین چنین انتظار می‌رود که سود شرکت نیز که شاخصی از وضعیت شرکت است دارای پایداری بالایی باشد اما در دوره‌ی رکود به این دلیل که تقاضا کاهش می‌یابد و شرایط عدم اطمینان سرتاسر اقتصاد را احاطه نموده است و همچنین به این دلیل که شرکت‌ها نیز بخشی از این اقتصاد می‌باشند پس این انتظار وجود دارد که وضعیت شرکت نیز دچار نوسان شود بنابراین سود در دوران رکود از پایداری کمی برخوردار می‌باشد؛ که موارد فوق به صورت ترسیمی به صورت ذیل می‌باشد:

شکل ۱-۱ پایداری سود در شرایط مختلف تجاری

جانسون (۱۹۹۹) نیز در تحقیق خود اشاره می‌نماید که در دوره‌ی رونق به این دلیل که وضعیت اقتصادی رو به رشد است و تقاضا برای محصولات شرکت بالا می‌باشد از این رو شرکت هزینه‌های کمتری را برای یافتن مشتریان تحمل خواهد کرد پس انتظار می‌رود که وضعیت شرکت از نوسان کمتری برخوردار باشد بنابراین چنین انتظار می‌رود که سود از پایداری بیشتری برخوردار باشد اما در دوره‌ی رکود به این دلیل که تقاضا کاهش می‌یابد در نتیجه شرکت به سختی مشتریانی را برای محصولات خود می‌یابد بنابراین وضعیت شرکت دچار نوسان شده و انتظار می‌رود که پایداری سود در دوره‌ی رکود کمتر باشد؛ بنابراین در گام اول تحقیق به بررسی پایداری سود به عنوان یک ویژگی مهم سود در طول چرخه‌های تجاری پرداخته شده است.

سود حسابداری محصول حسابداری تعهدی است بر مبنای سیستم حسابداری تعهدی مبادلات در زمان وقوع ثبت می‌گردند و به دریافت‌ها و پرداخت‌های نقدی توجه ای نمی‌گردد این امر باعث می‌گردد که سود حسابداری شامل دو بخش تعهدی و نقدی باشد بخش نقدی از کنترل مدیریت خارج می‌باشد و مدیریت نمی‌تواند آن را دست‌کاری نماید اما بخش تعهدی این چنین نیست و مدیریت شرکت می‌تواند با تغییر زمان‌بندی مبادلات و همچنین سایر اقدامات مقدار آن را تغییر دهد.

بنابراین به خاطر به‌کارگیری سیستم حسابداری تعهدی مدیریت شرکت این امکان را دارد که با اعمال اقدامات خرابکارانه سود را دست‌کاری نماید. یکی از معیارهای کیفیت سود کیفیت ارقام تعهدی می‌باشد. برای بررسی کیفیت ارقام تعهدی مدل‌های مختلفی ارائه شده است. یکی از مهم‌ترین مدل‌ها در ارتباط با کیفیت ارقام تعهدی مدل جونز تعدیل شده است که توسط دچو و همکاران در سال ۱۹۹۵ ارائه گردیده است. این مدل همان مدل جونز (۱۹۹۱) می‌باشد با این تفاوت که آن‌ها تغییرات در حساب‌های دریافتی را هم وارد مدل کردند. علت وارد کردن این متغیر این است که ممکن است قسمتی از فروش شرکت، اعتباری بوده و در نتیجه به طور مکرر مورد دست‌کاری مدیریت قرار گیرد. در نهایت از این طریق متغیر تغییرات در فروش که یک متغیر برای تعهدی‌های غیر اختیاری می‌باشد را محدودتر کرده و قدرت مدل جونز را افزایش داده‌اند. فلسفه این مدل این است که در این مدل ارقام تعهدی به دو بخش تعهدی اختیاری و غیر اختیاری تفکیک می‌گردد. تعهدی غیراختیاری بخشی از تعهدی‌هاست که مدیریت شرکت نمی‌تواند با اعمال اقدامات خرابکارانه مقدار آن‌ها را افزایش یا کاهش دهد. اما تعهدی‌های اختیاری تعهدی‌هایی می‌باشند که مدیریت شرکت می‌تواند مقدار آن‌ها را افزایش یا کاهش دهد. بنابراین با توجه به این موضوع هر چه قدر مقدار تعهدی‌های اختیاری کمتر باشد سود از کیفیت بالاتری برخوردار می‌باشد. همان‌طور که بیان گردید سود حسابداری تحت تأثیر چرخه‌های تجاری می‌باشد به طوری که در دوران رونق اقتصادی وضعیت شرکت‌ها همانند وضعیت کلان اقتصادی از ثبات و پایداری برخوردار می‌باشد بنابراین انتظار می‌رود که مدیریت شرکت کمتر اقدام به اعمال خرابکارانه نموده و سود را دست‌کاری نماید بنابراین ارقام تعهدی اختیاری کاهش می‌یابد اما در زمان رکود اقتصادی این امکان وجود دارد که مدیریت شرکت دست به اعمال خرابکارانه زده و سود شرکت را دست‌کاری نماید بنابراین مقدار ارقام تعهدی اختیاری بیشتر خواهد بود. بنابراین در گام دوم این تحقیق به بررسی این موضوع خواهیم پرداخت که آیا کیفیت ارقام تعهدی تحت تأثیر چرخه‌های تجاری است یا خیر؟

۱-۳. اهداف تحقیق

سرمایه‌گذاران از اطلاعات مختلفی برای تصمیم‌گیری‌های خود استفاده می‌کنند و به وسیله‌ی این اطلاعات اقدام به پیش‌بینی بازده آتی سهام و ارزیابی عملکرد مدیران می‌نمایند؛ یکی از مهم‌ترین اطلاعات سود حسابداری است اما یکی از مسائلی که همواره آن‌ها با آن روبرو بوده‌اند این می‌باشد که آیا این سود از کیفیت لازم برخوردار بوده است برای بررسی کیفیت سود معیارهای مختلفی مطرح گردیده است و هر یک از این معیارها در تحقیقات مختلف مورد بررسی قرار گرفته است اما همان طور که اشاره گردید مسئله‌ی مهمی که در این تحقیق مطرح می‌باشد این است سود تحت تأثیر عوامل مختلفی است که آگاهی از این عوامل می‌تواند آن‌ها را در پیش‌بینی‌هایشان یاری نماید یکی از این عوامل وضعیت کلی اقتصاد است که وضعیت کلی اقتصاد را می‌توان از طریق نحوه‌ی حرکت چرخه‌های تجاری تعیین نمود حال سؤالی که مطرح است این است که آیا کیفیت سود تحت تأثیر چرخه‌های تجاری قرار می‌گیرد؟ پاسخ به این سؤال می‌تواند به سرمایه‌گذاران در هنگام تصمیمی‌گیری و ارزیابی شرکت‌ها یاری رساند از این رو هدف اصلی این تحقیق بررسی دو شاخص کیفیت سود (کیفیت اقلام تعهدی و پایداری سود) با در نظر گرفتن چرخه‌های تجاری است.

۱-۴. فرضیه‌های تحقیق

استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی همواره به سود به عنوان یک عنصر مهم در تصمیم‌گیری‌های خود توجه می‌نمایند و از آن برای ارزیابی و پیش‌بینی استفاده می‌کنند؛ بنابراین یکی از مسائل مهمی که مورد توجه محققین قرار گرفته است این موضوع است که آیا سود تنها از عوامل داخل شرکت تأثیر می‌پذیرد یا اینکه عوامل خارجی نیز بر روی آن اثر می‌گذارد. تحقیقات گوناگونی در این زمینه انجام شده است که از آن جمله می‌توان به مطالعه‌ی دالسون و همکاران (۲۰۱۰) اشاره نمود که به این نتیجه رسیدند که عوامل اقتصادی بر روی روش‌ها و رویه‌های حسابداری اثر می‌گذارند. همچنین محققینی همانند تامی (۲۰۱۲) و جانسون (۱۹۹۹) به بررسی رابطه‌ی چرخه‌های تجاری و متغیرهای